

140
6
अथ

सारस्वतीव्याकरणम्

Saraswati-Vyakaranam

980
६

प्रा० स्व०

丁

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ प्रसाद्य परमात्मानो बालव्याधृद्धि सिद्धये सार
 स्वतीष्टं जुर्वै प्रक्रियां नाति विस्तारं ॥ इत्येवमपि वस्यांतं न यत्रः शक
 जादियेः प्रक्रियांतं स्पष्टं स्पष्टं मोक्तुं नरः कथं २ तव तावत्संज्ञासं
 व्यावहाससंज्ञासंज्ञासं अहं विदुः समाजाः अनेन प्रसादात् गृह्यसा
 ववर्णाः परिगृह्यते तेषां समानसंज्ञाच विधीयते नैतेषु सूत्रेषु संधि
 रत संध्येषु विवक्षितत्वात् विवक्षितसु संधिर्भवतीति नियमात् लो
 किकं प्रयोगानि व्युत्तये समयमावसाञ्च इत्यदीर्घपुनर्मेधाः सवर्णाः

एतेषां स्वर्गपुत्रमेतः परस्परं सवर्गमसंयते लोकाच्चैव स्पष्टि री
 तिवक्ष्यति ततोऽप्युक्तं एव ह स्यादिति ज्ञात्वा एतन्मात्रेण स्वः द्विमा
 त्रोदीर्घः त्रिमात्रोऽसुतः च जने चार्द्धमात्रके ॥ चाद्यो वदत्येकमात्रं द्विमात्रो
 वा प्रसो वदेत् त्रिमात्रं च द्विमात्रो वा ननु त्रयः चार्द्धमात्रके १ ॥ एषामेव
 दासादिभेदाः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः
 एते ओ औ संध्याक्षराणि एषां ह्रस्वान्नसन्ति त्रिभिरुपपन्नैः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः
 चत्वार एकादश त्रिभिरुपपन्नैः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः सन्ति त्रिभिरुपपन्नैः
 स्रगनामि नुविच्यंते अत्र कंतास्तावत्स्रः प्रत्याहारं जि न्हविषया

सा.स्य.

२

व्यंजनाय नृकामति रूपवरत्न मेरा नृ.न मृठधद्यम जहृदगव
खफुधठ ध चटतकप रायस आद्योताभ्यां प्रत्याहारं जिहृदयता आ
द्यं ताभ्यामेतेष्वस्मि ग्राह्याः ॥ अदि यस्मै तेन सह गृह्यमाणो सोऽन्नामा प्रत्या
हारः तथाहि अकारो यक्रादेराग सह गृह्यमाणोऽयं प्रत्याहारः सचोच्यते
अ इ ई ऊ ए ऐ ओ औ इत्येव रत्न मेरा नृ.न मृठधद्यम जहृदगव
इत्येतावत्संख्याकः सं पुं द्यंते चटतकप इति च पप्रत्याहारः मृठधद्य
म इति मृ म प्रत्याहारः जहृदगव इति जहृ प्रत्याहारः एवं पत्रपत्र
पेन येन प्रत्याहारेण कृते सप्ततत्र ग्राह्याः संख्या निष्पन्नसु नास्ति

२

हसाव्यं जनाति हकारादयः सकारात्तावर्गस्य हसाव्यं जनातिभवंति स्व
रं ही मं व्यं जनेते व्यंकारः सः स्य मुखोच्चारणार्थत्वादित्संज्ञकः कार्य
येत् प्रत्ययाद्यातिरिक्तकस्मैः चैत्कार्योपाध्यमास्यो वर्ग इत्ये
हको भवति यत्स्योत्संज्ञातस्य लोपः वर्गादर्थं नंदोपः वर्गाविरोधो लोपस
मित्रवसगमः शत्रुवपादे कः स्वरानंतरिताहसाः संयोगः कुचदुर्गु
भ्रंशः उकारः पंचपररापरिग्रहणार्थः अरेदोनामि-गेगुगः
नमि नः स्थानकाः अरर ओरतेगुग संज्ञकाः आरे ओ वृद्धिः
आ आरर ओरते वृद्धि संज्ञकाः अंत्यस्वरादिष्टिः अंत्योपः

सा० स्व०

३

स्वरस्तदादिर्वर्गसंज्ञको भवति अंत्यात्पूर्वञ्च यथा अंत्याद्वर्गमा
त्रात्पूर्वोयोवर्गः सञ्च यथा संज्ञको भवति असंयोगादिपरोरुस्योप्यद्यः
वि सगो नुस्वारसंयोगादि परोदीर्घश्च गुरुः मरु नासिकाभ्यामुच्चार्यमा
हो नु नासिकः श्रीरे विंदु रनुस्वारः अन्ते द्विविंदुर्विसर्गः इ
ति संज्ञा प्र क्रिया ॥ अथ नास्वरसंधिरभिधीयते ॥ इयं स्वरे ॥
इयं स्वरमापद्यते स्वरे परे इधि आनाय इ ति स्थिते इध प्र आ न
प इति तावद्भवति ॥ हसै हसः स्वरासरोदेकहकारवर्जितो हसो ह
सो परे द्विर्भवति इति धाकारस्य द्वित्वं ॥ पुनर्द्वित्वे प्राप्ते द्वित्वकते

३

पुनर्द्वित्वं न भवति ॥

॥सा०ख०

॥४॥

नेग्रनं नग्रनं ओग्रव ओकारोग्रवभवतिस्वरेषु भोग्रति भवति गवोदेव
गीगमोद्गोदोवक्तव्यः गोग्रदः गवाक्षः गोइंद्रः गवेन्द्रः अइए ओग्रव गोग्रजि
नं गवाजिनं प्रउठः उग्रा ओग्रोग्रो प्रौठः प्रउठिः प्रौठिः स्वर्ं अइए एरे
स्वरं स्वर्ंरिणी स्वरिणी अक्षरिणी अक्षरिणी सेनाक्षरिणी
एकारः यथाध्वपरिभागे गोयूतिः ओग्रव गव्यूतिः गवोतिः श्रीभावेगोयूतिः
एग्राय एकारोग्रापभवति स्वरेषु नैग्रकः नायकः ओग्रव ओकारोग्रा
पभवतिस्वरेषु यौग्रकः पावकः तौइह ताविह वोल्लोपशवापदाते पदा
ते स्थितानामयादीनां यकारवकारयोर्लोपशवामवति तेषागतः तेषागतः

गव्यूतिः श्रीकोशपुगम् ॥४॥ उटि

अग्रव

गवाक्षः

॥४॥

तथा गताः पटो इह पटविह पटइह तस्मै एतत् तस्मा एतत् तस्मा पेतत्
तो इमो ता इमो ताविमो एतपमा पुनर्न संधिः द्वादसितु भवति हे स
खे इति हे सख धिनि हे सखेति एतौ तोतः पदं ते स्थिता हे कारोते
काराञ्च परस्याकारस्य लोको भवति ते अत्र ते च पटो अत्र पटो च सवर्ग
दीर्घः सः॥ सवर्गस्य सवर्गो परे सह दीर्घो भवति अदीर्घो दीर्घं तां याति
नास्ति दीर्घस्य दीर्घता॥ पूर्वदीर्घे स्वरं दृष्ट्वा परलोको विधीयते॥ अत्र
अत्र प्रश्नान्न दंत अग्रं दंतं कंत अत्रः कं सारिः दधि इह दधीह
श्री ईसः श्री सः भानु उदयः भानुदयः वधु किठः वधूठः पितृ अरं
पितृ रं मातृ अरं मातृ रं सामान्य प्राप्नोति न न विप्रो वा वयं वा न भवेत्

सा. त.

५

परं ता पूर्व बोधो वा प्रयत्नो दृश्यतामिव १ अदृष्ट अवर्णोऽवर्णो परे स
ह ए भवति तव इदं तवेदं मम इदं प्रमेदं हलादेसीयाहो टेल्को पावेत्तुः
हल ईया हलीया लो गल ईया लो गलीया शक अंधुः शकंधुः
कर्क अंधुः कर्कंधुः कुल अथा कुलटा सीमन अंतः सीमंतः पत
न अंजलिः पंतजलिः मनस ईया मनीया अघञ् अघो ॥ ६ ओ
अवर्णो अवर्णो परे सह ओ भवति गंगा विदं गंगोदकं अर
अवर्णो अवर्णो परे सह अर भवति तव अक्षिः तव द्विः ॥ ७ विहार
अवर्णो अवर्णो परे सह विहार भवति अरा अरा अरा अरा सी
अर ततः सीतार्तः डरवः अरतः डः खार्तः अर अर अवर्णो अवर्णो परे सह अर भ
वति

राम

५

तव लकारः तव लकारः न लवर्णयोः मिथः सावर्ण्यवत्कर्म्यं हो लृ
कारः हो लृकारः हो लृकारः रल्यो कल्योश्चैव शवयो र्वयोस्तथा
वर्देतेषां च सावर्ण्यं मल्लंकारविहो जनाः रल्योस्सा र्वं रां वा चं परि
आंकः पल्यंकः पव्यंकः एते ए अवर्ण एकारे एकारे च परे सह एकारे भवति
तव लृया तवैया तव लृश्वर्ण्यं तवैश्वर्ण्यं ओ ओ ओ अवर्ण ओकारे ओकारे
रे च परे सह ओकारे भवति तव ओदनं तवौदनं तव ओ नत्यं तवौ नत्यं
ओयो त्वौर्ण्यं अवर्ण ओकारे परयोर्ण्यं सह ओ भवति ॥ समासे सति
विं व ओयः विं वौयः विं वौयः स्थूलोऽनुः स्थूलोऽनुः स्थूलोऽनुः समा
से सति किं तव ओयः तवौयः ॥ इति स्वरसंधिः ॥ अथ मरुतिभावविषयते ॥

सा. त
६

मी अदसोमीशब्दः संधिं न प्राप्नोति अमी आदिताः अमी अ
वाः अमी एतकाः अमी रोमस्तदान् अमी अत्र अम्यत्र ये हि
ले इय उच्यते च य इकांतां तमुक्तां त एकांतां तश्च शब्दो
दित्वेवर्तमानः संधिं न प्राप्नोति मल्ली वा दिवर्त्त अमी अत्र
प इ अत्र माले आभय मल्ली वा दिवर्त्त मिति किं मल्ली इव
मल्ली क सो द सी इव सो द सी व दं पती इव दं पती व औ नि पातः
आधार ओ र नि पाता एव स्व रश्च संधिं न प्राप्नोति आरवं म न्यसे
नो अत्र च स्थातव्यं अत्र वे हि उ उ तिरु इ इ इ पश्य ॥

६

श्रीगणेश

सुतः सुतश्चसंधिनमाप्नोति दूराद्व्यानेदेसुतः दूराद्व्यानेगात्रोद
नेविचारेचदेःसुतोभवति देवकृत्ताहृति हृदिरिहृति सीतअत्रेः
अरेइतायावः इत्यादि॥ इतिप्रकृतिभावः॥ अथव्यंजनकार्यमथते॥
चपाअवेजवाः पक्षंतेवर्तमानाश्चपाजवाभवंत्यवेपरेषुअत्रषडुत्र
वाक्यथावाग्यथाककुप्रयथाककुव्यथातत्तवदतद्वत्तमेअमाथा
पक्षंतेवर्तमानाश्चपाअमेपरेअमावाभवंति वाक्यमात्रंवा
अमात्रंषट्समससमसषड्मसतत्तनयः तन्नयः तद्भयः मयटितुनियं
जयिटिप्रसयेपरेचणानांअमानित्यंभवंति यथासंख्यं चित्तमयं चि
त्तमयं वाक्यमयं वाङ्मयं चपाच्छ्रृणुः चपादुत्तरस्यशकारस्यछोवाभवति॥

सा.त.

७

अवेपरे वाकशतः वाक्कु रः वाकश्वरः होहभाः चपाडुतरस्यह
कारस्यहभाभवंति तत्रेविः यद्वर्गकगश्चपास्तद्वर्गगश्चतुर्थीभ
वति॥ तद्विः तद्विः वाक्कुरिः वाग्द्विः वाग्द्विः स्तोत्रमिश्रः स्तोः
सकारस्यतवर्गस्यचेशकारेणचवर्गस्यचयोगेशकारचवर्गोयथासंख्येन
भवतः सकारस्यशकारः तवर्गस्यचवर्गः कसश्चरः कश्चरः कस्य
रतिकश्चरति तत्रचित्रं तच्चित्रं तत्रशस्त्रं चलेकते चपाच्छसः॥
तच्छास्त्रं तच्छास्त्रं नशात्॥ शकारात्परस्यतवर्गस्यचलेनभवति
विशानः विश्रः प्रश्नः प्रश्नः मृमिः युः स्तोः सकारस्यतवर्गस्यचव
कारटवर्गस्यायोगेशकारवर्गोयथासंख्येनभवतः कसवयुः कस्ययुः॥

९

कस्दीकते कशीकते तत्दीकते तद्दीकते तो लिखः॥ तवर्गस्पल
कारपरेल्लकारो भवति तत्तु नाति तत्तु नाति भवान्दीखति
भवो लिखति अंतस्थादिप्रभेदः रेफवर्जितायवलाः सानुनादि
कानिरनुनासिकश्च तत्र सानुनासिकं वनकारस्पलकारो भवति वि
धान् लिखति बिंदो लिखति नादि षकारे परेतवर्गस्पलुत्वेन भवति
भवान् षष्ठः भवान् षष्ठः दोरं त्यात् ॥ पदो तेवर्तमाना दुवर्गसरस्य
स्तुष्टुर्न भवति छन्दः वरानरः ओम ओमाव षट्सीदंति वदीदंति
नः सकृदते नांतस्पदस्पद ते परे सगा गमा भवति टिल्लितावाद्ये तयोर्व
रुव्यो॥

राजनचित्रं स्तोत्रमिष्टः नश्चापदोतेभ्यः राजंश्चित्रं भवान्नतको नि
 भवोस्तनोति ॥ शोचकं वा ॥ नोतस्यपदस्य शोपरे वाचगागमोभवति ॥
 भवान्नशूरः भवाश्चूरः भवाञ्छूरः भवाञ्छूरः ॥ स्वादिस्वरे
 पदोतेवर्तमानाह स्वाडुत्तराडकारण नकारादिर्भवति स्वरे परे
 मत्यङ् इह मत्यङ्किः इ सुगराङ्क सुगस्मीह राजनइह राजजिह
 धः ॥ ह स्वाडुत्तराशधकारो भवति खसेचपाभसानां भसानांखसेप
 रेचपाभवति तवध्व तवध्वं कचिदीर्घापिवक्तव्यः शिष्टः शिष्टः अवि
 शब्दादीर्घपदानाद्वाहित्वम मेधः मेधः मोनुस्वारः मकारस्यानुस्वारी
 भवतिहसेपरेपदानेच तमहसति तहसति पटुमूव्या पटुव्या नश्चाप

१)

दातेऽस्वे नकारमकारस्य चापेते कर्त्तमान्याऽस्वारे भवन्ति ऋसे परे वशा
 शान्तासी यशासी पयान्तासी पयांसी पुमभ्यां पुभ्यां किं मृसः किं सः समृसः सं
 सः जप्ता जपेस्य वा अनुस्वारस्य जप्ता वा भवन्ति यपे परे अस्य यपस्य सज
 स्तीः तं करोति तं कुरुते तं जनोति तं जनोति संजोति सज्जानोति यवत्नपरे
 यवत्ना वा अनुस्वारस्य यवत्नपरे यवत्ना भवन्ति संपंता सव्यंता संवत्सरः
 सवत्सरः यं लोकं यं लोकं छंदसी छंदस्यानुस्वारे छंकारमापद्य
 तेश वसहरेषु परतः हंसः हं सः वयं सोमः वयं सोमः संहितः
 स छं हितः चं रावीः चं रावीः स्वरे माः अनुस्वारस्य मकारो भवति स्वरे
 परेशं आसी शमासी अस्माकं इह अस्माकामेह ॥ ६१ ॥ इति व्यंज

वा ५

सा० त

नसंधिः॥ अथ विसर्गसंधिर्निगद्यते॥ विसर्गनीयस्य सः॥ विसर्ग
नीयस्य सकारो भवति ससेपरे॥ कः तनोति कस्तनोति कः चरति क
श्चरति शस्यसेवा॥ विसर्गनीयस्य सकारो भवति शस्यसेपरे कः
शते कशते कः साधुः कस्तसाधुः कः षठः कश्चठः॥ कुष्ठाः कः
पोवा विसर्गनीयस्य कवर्गपवर्गसंबन्धि निखसेपरे कट्टपोवा
भवतः॥ कपाठश्चरणाथो कः करोति कट्टकरोति कः पठति कः पडति॥
कः पयति कः पयति वाचस्य त्यादयः संज्ञाशब्दानिपातासाधवः
वाचः पतिः वाचस्यतिः भाः करः भास्करः वनः पतिः वनस्यतिः
नट्टरुतौकर पत्याश्चोरदेवतयोः लुटतलो पश्चतत्करः तस्करः

८

वहस्पतिः वहस्पतिः॥ यत्तु अहोरात्रं तत्सर्वं निपातान्तिहं॥
अहोरात्रं रात्रिषु॥ अहोरात्रं विसर्ज्य नीयस्य पदं तेरो भवति रात्र्यादिगण
वर्जितेषु परतः॥ अहः पतिः अहर्षतिः अहः गणः अहर्गणः अ
रात्रिषु इति विशेषणम्॥ अहः रात्रं अहोरात्रं अहः रूपं अहोरात्रं
अहः रथं तत्र अहोरात्रं तत्र॥ अहोरात्रः॥ अहोरात्रं तत्र रात्र्यदिगण
नीयस्य चिकारे भवति ति परतः॥ अहः अर्थः कोर्षः हवे अहोरात्र
तत्र रात्र्यदिगण नीयस्य चिकारे भवति॥ अहोरात्रं तत्र रात्र्यदिगण
पाति देवोपाति मनः रथः मनोरथः आदवेष्टोपमा अवर्णात्
रात्र्यदिगण नीयस्य ८ गोपशु भवत्यवेष्टोपमा देवाः अत्र देवा अत्र

श्री० त०
१०

धाताः कीर्ति धाता कीर्ति स्वरे य त्वेवा॥ अवर एण ~~स्य~~ वि सज्जीनी
यस्य स्वरे परे य त्वेवा भवति देवाः अत्र देवा यत्र देवा अत्र भोसः
भोस भोस अद्योस इत्येतस्य विसर्जनीय एको पश्य भवत्येव परे
भोः एहि भो एहि भगोः नमस्तो भगो नमस्तो अद्योः जाहि अद्यो जाहि
नामि नोरः नामि नः परत्वं विसर्जनीयस्य देको भवत्येव परे
आग्निः अत्र अग्नि रत्र पदुः जयते पदुर्ग्य जते विष सो वृधेति
त्यरः विषः वृधः विषर्धुधा रेफ प्रतिकृति कस्य खपे वा॥ रेफ प्र
कृति कस्य विसर्जनीयस्य खपे परे धाते को भवति नीः पतिः
गीर्त्यतिः गीः पतिः ध्रुः पतिः ध्रुर्त्यतिः ध्रुः पतिः॥ रः॥ रेफ
सायं धि नो विसर्जनीयस्य देको भवत्येव परे प्रातः अत्र प्रातरत्र १०

दी १

अतः शतः अतः गतः दिनेषोर्ध्वम् ॥ रेफस्वरपरेफेपरेलोपोभवति
पूर्वस्यच दीर्घः पुनः रमते पुनारमते शुक्तिः रूप्यात्मनाभाति ॥ शु
क्तीरूप्यात्मनाभाति सेवाकसे श्रीशब्दाद्वयशब्दाद्युपरस्यविसर्जनी
यस्यलोपोभवतिहवेपरे सः चरति सचरति लघः रुसति लघरुसति
सेवादितिसंति ॥ ता ॥ सेवदासरधीरामसेवराजायुधिष्ठिरः
सेवकर्णे महात्यागी सेवभीमो महावल्लभः ॥ १ ॥ इत्यादौ पादप्र
रुसंधर्षः ॥ यदुक्तं लोकि का हरत देव हं भवेत् सेम्यां भू
म्पाददेसोवा मित्यादीनामदुष्टता ॥ २ ॥ क्वचिसूचतिः क्वचिदप्रवृत्तिः
क्वचिदिभावाक्वचिदयदेव ॥ विधेरिधानं ब्रह्मासमीक्ष्यचतुर्वि
धं वाहुल्यकं वदंति ॥ वरुणगोवर्गविपर्ययश्चद्वौ चापरो वरुणविकार नाशो ॥

धातोस्तदर्थीति शये न यो गस्तदुच्यते पंचविधं निरुक्तं ॥ यत्किं नमो गयेन्द्र
 दोस्तिं हे वरुणं विपश्येयः षोडशादो विकारस्था इति नाशः प्रबोदरे विरुणं वि
 कारनाशः ॥ अथावोरतिशयेन यः योगस्तज्जि-च्यते मातृर्मयूरभ्रमरादिव ॥
 इति विसर्गसंधिः ॥ ॥ अथ विभक्तिर्विभक्त्यते ॥ सा द्विधा-स्यादिस्या
 द्विधा विभक्त्यंतपदं तत्रस्यादिविभक्तिर्नामो यो ज्यते अथ विभक्तिनाम
 विभक्तिरहितं धातुर्गर्जितं चार्थवच्छब्दरूपं नाम्ना-च्यते कृतं तद्वितसमा
 साश्च प्रातिपदिसंज्ञा इति केचित् तस्मात् सि ओ जस् अस् ओशस्
 वाभ्यां विसु दे-भ्यां ॥ अस् इ-स्तेभ्यां अस् इ-स् ओस् आस् कि-स् ॥ ॥ गयोश
 ओस् अस् कि- ओस् सुप् ॥ तस्मान्नामः पराः स्यादयः सप्तविभ
 -क्तयो भवन्ति तत्राप्यर्थमात्रेकत्वविवक्षायां प्रथमेकवचने देवसि इति स्थिते ॥
 इकारजिह्वा रगार्थः ॥ ओर्विसर्गः ॥ सकाररेफलोर्विसर्गे की सादे सो भवत्य

देवाः द्वित्वविवक्षायां देवो बहुत्वविवक्षायां बहवचने जस् जकारस्य संज्ञायां
लोपः प्रयोजनं जसीति विशेषणार्थः देव अस् इति स्थिते दीर्घविसर्गे देवाः अक्रा
र जसो असुक्वे द्विवक्तव्यः देवासः प्रात्मणासः द्वितीयबहुवचने देव अस्
इति स्थिते अस् प्रासोरस्य समानादुत्तरयो रम प्रासोरकारस्य लोपो भवत्यधातोः
देवं देवो द्वितीया बहुवचने देव शस् इति स्थिते शकारः प्राप्तीति विशेषणार्थः
अस् प्रासोरस्य लोपः को नः पुंसः ॥ फ्रिं गालसमानादुत्तरस्य शसः
सकारस्य नकारादेशो भवति प्राप्ती शशिपदे पूर्वस्य दीर्घो भवति यदादेश
स्तद्वत् भवति देवान् तृतीयेकवचने देवटा इति स्थिते टाकारानुबन्धश्चेनेति
विशेषणार्थः ॥ टेन अकारात्पठ्यान्न भवति एफ्रेश विकृतमन्यवद्भवति
अङ्गि अकार आत्वं भवति ॥ देवाभ्यां यभ्यः अकारात्स रस्य भिसो मकार
स्य अकारादेशो भवति ॥

अ इ ए एते वि सर्गः देवैः॥ अकारस्य प्रसिद्धस्वकारो वक्तव्यः देवैः प्रिः क
 र्गभिः चतुर्थकवचने देवकः इति स्थिते कः कारोतिः कार्थीर्थः सवत्र के र्ग
 अकारात्परो रस्यकः इत्येतस्यागागमो भवति कित्वा दं ते एअय देवाय देवा
 भ्यां एस्मि वक्तव्ये अकारस्य एत्वं भवति सकारे भकारे च परे वक्तव्ये सति॥
 देवैः भ्यः पंचम्येकवचने देवकः सिद्धति स्थिते कः सिरत् अकारात्परो
 कः सिरत् इवति देवात् देवाभ्यां देवैः भ्यः॥ षष्ठ्येकवचने देवकः सुद्धति स्थिते॥
 कः स्य॥ अकारात्परो कः स्य भवति देवस्य देव ओस् इति स्थिते ओसि अ
 कारस्य ओसि एत्वं भवति एअय देवयोः नकारः समानात्परो रस्यामो म
 कागमो भवति॥ टित्वादादौ टकारस्याननियुक्तार्थः नामि नामिपरे प
 र्यस्य हीर्घो भवति देवानां सप्तम्येकवचने देवकिः इति स्थिते अ इ ए देवै